

ЯК ВИБРАТИ ЖУРНАЛ ДЛЯ ПУБЛІКАЦІЇ НАУКОВОЇ СТАТТІ У РЕЙТИНГОВИХ ВИДАННЯХ?

Сарабєєв В.Л.,

Запорізький національний університет.

У відповідності до Наказу Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України № 1112 від 17.10.2012 «Про опублікування результатів дисертацій на здобуття наукових ступенів доктора і кандидата наук» з 1 вересня 2013 року претенденти на здобуття наукових ступенів повинні мати статті, що опубліковані у зарубіжних виданнях або виданнях України, що включені до наукометричних баз даних. На сьогоднішній день існує декілька міжнародних бібліографічних баз, але найавторитетнішими та найбільшим з них є Web of Science та SCOPUS. Останнім часом в Україні набувають популярності Index Copernicus та Google Scholar, але ці бази даних не перевіряють якість публікацій та індексують, у тому числі так звані, «хижі» або псевдонаукові журнали, а отже відображають неправдиву метрику [1].

Web of Science та SCOPUS надають можливість безкоштовного пошуку журналу за назвою або ключовим словом, що доступний за посиланням <http://ip-science.thomsonreuters.com/mjl/> та <http://www.scimagojr.com/>, відповідно. Починаючи з 2007 року на базі даних SCOPUS запроваджено аналітичний портал, SCImagoJournal & CountryRank (SJR), що надає наукові показники по журналах і країнах. На порталі оприлюднюються рейтинги публікаційної активності та статистика цитування журналів і країн. Кожен журнал аналізується окремо та забезпечується відповідною метрикою, що включає: SJR індекс, квартилі, h-index (індекс Гірша), загальну кількість опублікованих статей, цитувань, зважені показники цитувань по роках та деякі інші. Усі журнали ранжовані за SJR індексом на 4 квартилі, найпрестижніші знаходяться у першому квартилі (Q1) та мають найбільші індекси.

Після вибору за розділом науки та назвою необхідно знайти веб сторінку журналу та з'ясувати мету, задачі та специфіку статей, що приймаються на розгляд, а також визначити цільову аудиторію видання. Некоректний вибір журналу може призвести до втрати певного часу (2-3 тижні), оскільки редакційна колегія перевіряє поданні рукописи на відповідність політиці видання, відхиляючи без направлення на рецензування ті роботи, що не задовольняють визначеним вимогам. Наприклад, Systematic Parasitology публікує статті із систематики, таксономії та номенклатури паразитичних організмів, тоді як International Journal for Parasitology приймає на публікацію лише такі таксономічні роботи, що мають широкий інтерес з огляду

на унікальність будови деяких таксонів та невідповідності загально прийнятим поглядам щодо їх систематичного положення.

При виборі журналу для публікації слід звертати увагу на бізнес модель яку використовує той або інший журнал. В інструкції для авторів, використовуючи для пошуку ключові слова «charge» та/або «fee», треба відшукати фінансову інформацію про умови сплати за публікацію. На сьогодні існують декілька бізнес моделей журналів: А) фінансуються за рахунок доходів від продажу журналу передплатникам, автор не сплачує за публікацію, після виходу статті йому надається безкоштовно авторський екземпляр у PDF форматі; Б) фінансування за рахунок доходів від продажу журналу передплатникам та оплатою авторами відкритого он-лайн доступу до статті; В) безкоштовно для автора, безкоштовно для читача, живучи за рахунок інституційного благодійника, «платинова» модель фінансування. За моделлю типу Б сплата за відкритий доступ може бути обов'язковою (Б1) або вибір форми поширення статті залишається за автором (Б2), інакше кажучи, автор не зобов'язаний вносити плату за публікацію. Наразі, саме модель типу Б2 є найпоширенішою серед таких видавців як Springer-Verlag, Elsevier, World Scientific, Versita тощо. За «платиновою» моделлю також видається чимало журналів, так авторові траплялося публікуватися та бути рецензентом для Vestnik Zoologii, Helminthologia¹ та Vie et Milleu, видавцями яких є Інститут зоології ім. І.І. Шмальгаузена НАН України, Інститут паразитології Словацької академії наук та Океанологічна обсерваторія Баньюлса Університету П'єра та Марі Кюрі, відповідно. Такі журнали є унікальними, а запорукою якості рецензування є прив'язка їх до міжнародно-визнаної наукової установи. За будь-якою моделі автор, за бажанням, може замовити необхідну кількість препринтів за передплатою. Отже, можливо стверджувати, що основним джерелом фінансування наукових видань залишається передплата, яка може сягати 10 тисяч доларів на рік за один журнал. Оскільки, такі витрати не в змозі дозволити собі окремо взятий науковець, навіть за західної системою оплати праці, основними передплатниками наукових журналів є університети та урядові бібліотеки. Така система є досить ефективною, якщо журнал рейтинговий з високими стандартами рецензування, то він буде передплачений університетом. В свою чергу, університет передплативши за якісний науковий журнал є більш конкурентоспроможним. З огляду на доступ до якісної та перевіреної інформації, науковці такого університету мають можливість працювати продуктивніше, це підвищує рейтинг уні-

¹ Починаючи з 15 березня 2017 року журналом Helminthologia з автора обов'язково стягується 105 Євро за відкритий он-лайн доступ до статті <http://pau.saske.sk/helm/oafee/>

верситету, що у свою чергу надає пріоритет в отриманні державної підтримки на розвиток науки та/або дозволяє підвищити плату для студентів.

Якщо з автора вимагається обов'язкова плата за статтю, то це може означати, що журнал не має передплатників, а отже він не читається та не має попиту серед фахівців, тому фінансові витрати повністю покладаються на автора. Зокрема, за такою моделлю існують «хижкі» журнали. Останні характеризуються агресивною та нав'язливою політикою заманювання авторів, наприклад за рахунок спам-розсилки, та навмисно вводять авторів і читачів в оману з приводу якості журналу, декларуючи рецензування та включення журналу до відомих наукометричних баз, хоча насправді всього цього не існує. Для науковця хибний вибір журналу це втрачений час, кошти та репутація [2]. Перепублікація статті не допускається, навіть за умови її публікації у псевдонауковому журналі. У зв'язку із зростаючим занепокоєнням авторів та читачів стосовно якості опублікованих матеріалів, з'явилися нові ініціативи скеровані на викриття псевдонаукових журналів та видавців. Одним із найвідоміших були донедавна, так звані, «Списки Джеффри Білла»[1]. Але з січня 2017 року сервіс з пошуку «хижких» журналів та видавців більше не діє. Список Джеффри Білла зберігся та доступний за рахунок кешированих копій (<http://beallslist.weebly.com/standalone-journals.html>). Іншою ініціативою вибору правильного журналу для публікації стало укладання списку критеріїв, за якими автору-початківцю пропонується самостійно оцінити журнал. Дана інформація розміщена на сайті “Think. Check. Submit” (<http://thinkchecksubmit.org>). В українській літературі критерії виявлення псевдонаукових видань детально викладені у роботі Назаровець та Назаровець [3].

Робота підготовлена до друку за підтримки проекту #587321-EPP-1-2017-1-UA-EPPJMO-MODULE «European Project Culture» європейської програми ERASMUS+.

1. Beall J. Scholarly open access. <http://scholarlyoa.com> / J. Beall. – 2016.
2. Clark A. M. Five (bad) reasons to publish your research in predatory journals / A. M. Clark, D. R. Thompson // Journal of Advanced Nursing. – 2016. – P. 1–3.
3. Назаровець С. А. Небезпека поширення псевдонаукових видань для розвитку науки в Україні / С. А. Назаровець, М. А. Назаровець // Вісник ОНУ. Серія: Бібліотекознавство, бібліографознавство, книгознавство. – 2017. – Vol. 22, No. 1. – С. 163–174.